

Flyga drake

Två pojkar, Amir och Hassan, växer upp i 70-talets Afghanistan. De är bästa vänner men också olika. Amir är rik. Hassan fattig. Amir är pashtun och Hassan är hazar. Efter en ohygglig händelse skiljs deras vägar åt. Amir flyr till USA men tvingas i vuxenålder återvända till Afghanistan och barndomens skamliga minnen. *Flyga drake* är en film om ett splittrat land, om försoning och om att våga stå upp emot samhällets fördomar.

Rekommenderad för åk 8

EN FILMHANDLEDNING AV
PER ERICSSON

Handling

San Fransisco 2000. Amir och Soraya öppnar glatt ett paket som innehåller Amirs första publicerade bok. Samtidigt ringer det och Amirs pappas gamla vän, Rahim Khan, ber honom att komma "hem". Khan säger till Amir att det finns ett sätt att göra bot.

Kabul i slutet av 1970-talet. En ung Amir flyger drake med sin kompis Hassan. De uttrycker sin vänskap för varandra. En dag när de leker blir de attackerade av den äldre Assef och hans kompisar som hotar Hassan eftersom

han är Hazar. Hassan hjälper dem ur knipan genom att sikta mot Assef med sin slangbellsa.

Assef lovar att hämnas. Amir och Hassans förhållande har en problematisk aspekt eftersom Hassans pappa, Ali, också är anställd som tjänare åt Amirs pappa, Baba.

På Hassans födelsedag tar Baba honom och Amir för att köpa en ny fin drake som de sedan flyger med i den stora tävlingen. Amir, som är en duktig drakflygare, lyckas tillsammans med Hassan vinna hela tävlingen. Amir är oerhört glad. Han har äntligen lyckas imponera på sin pappa.

Hassan springer iväg för att hämta tillbaka den sista draken som skars ned genom att Amir lyckades linda sin lina runt den andra draken uppe i luften. När Hassan inte kommer tillbaka ger sig Amir ut för att leta efter honom. Han hittar Hassan omringad av Assefs gäng inne i en gränd. Amir vågar inte gå fram utan tittar i smyg och han ser hur Hassan våldtas av Assef. Efteråt låtsas både Amir och Hassan som ingenting har hänt men händelsen slår ändå in en i kil i deras vänskap. Amir skäms över att han inte gjorde någonting och det går så långt att han försöker få sin pappa att göra sig av med Hassan och Ali. Baba blir väldigt arg och säger åt Amir att aldrig mer prata på det sättet. Amir vet att Baba tycker att stöld är den största synden och han lurar Baba att Hassan har tagit klockan som Amir fick i födelsedagspresent. Hassan förstår upp-

lägget och offerar sig, än en gång, för Amir och han erkänner dådet. Baba förlåter honom men Ali säger ändå att de måste ge sig av. Att de inte längre kan bo där. Det blir sista gången Amir ser Hassan.

När Sovjet 1979 invaderar Afghanistan bestämmer sig Baba och Amir för att fly landet. De tvingas lämna nästan allt bakom sig. Baba och Amir tar sig efter mycket om och men till USA.

Filmen hoppar fram i tid till San Francisco 1988. Baba jobbar på en bensinmack där han gör sig redo för att i kostym åka till Amirs collegeexamen. Efteråt hör vi hur Baba drömmer om att sonen ska bli läkare men att Amir suckande säger att han vill bli författare.

Amir och Baba helgjobbar på en loppis där de träffar en aktad general från 70-talets Afghanistan. Amir blir förtjust i generalens dotter Soraya och försöker uppvakta henne trots alla sedesregler. Baba varnar honom för att skämma ut familjen och generalen är misstänksam. Amir och Soraya lyckas trots allt upprätta ett vänskapsband.

Samtidigt insjuknar Baba i cancer och det skyndar på Amirs beslut att be pappan om en tjänst, "khastegari". Det vill säga att be generalen om dotterns hand. Generalen accepterar men Soraya har något hon vill säga Amir först. Soraya berättar att hon som ung revolterade mot föräldrarna och traditionen genom att fly från hemmet med en man. Något hon är rädd ska få Amir att slå upp förlovingen men Amir accepterar hennes historia.

Berättelsen hoppar sedan fram till där filmen började. Amir åker till Pakistan och återser Rahim Khan som ber honom att åka till Kabul för att hämta hem Hassans son. Amir Khan berättar att han vet vad som hände den där dagen i gränden. Hassan har berättat för honom och Rahim Khan säger att det nu är dags för att ställa saker tillrätta. Dessutom berättar Rahim att Hassan faktiskt var Amirs bror. Ali var inte hans biologiska far. Efter att ha läst ett brev från Hassan bestämmer sig Amir för att åka till Kabul. Han ringer Soraya och berättar historien och vad han behöver göra.

Amir åker in i Afghanistan när landet styrs med järnhand av talibanerna. Han får hjälp av en hyrd chaufför.

Han kommer till ett sargat och dystert land. De hittar barnhemmet där Hassans son Sohrab sägs bo. Föreståndaren berättar att Sohrab dessvärre har förts bort av en talibanledare. Amir får veta att han kan hitta talibanledaren på en fotbollsmatch. I fotbollsmatchens paus ser Amir hur denna taliban leder en hemsk och blodig stening av en kvinna som begått äktenskapsbrott.

Amir lyckas få audiens hos talibanen och åker till mötet. Det visar sig att talibanofficeraren är Assef. När Amir ber att få ta med sig Sohrab hem börjar Assef att slå Amir. Ett slagsmål som slutar när Sohrab skjuter Assef i ögat med sin slangbellsa. Amir och Sohrab lyckas ta sig därifrån och flyr till Pakistan med hjälp av sin chaufför. Under tiden Amir har varit borta har Rahim Khan gått bort. De övernattar i Rahim Khans lägenhet men när Amir vaknar är Sohrab försvunnen. Han hittar honom inte och hamnar i en moské där han för första gången, på vad som verkar var väldigt länge, ber. När han kommer hem sitter Sohrab vid dörren och de återvänder tillsammans till USA där de tas emot av Soraya. När generalen undrar över vad den lille Hazar-pojken gör i huset biter Amir ifrån och förklarar att det är hans brorson. Soraya tittar stolt på Amir som tagit ställning för deras egen familj.

Filmen slutar med Amir, Soraya och Sohrab i en park i San Francisco där de flyger drake ihop. Amir visar hur man skär ner andra drakar och han erbjuder sig att springa efter en drake åt Sohrab och skriker tillbaka åt honom, precis som Hassan brukade göra, "för dig gör jag det tusen gånger om".

Om Afghanistan

Namnet Afghanistan betyder ungefär "afghanernas land". Det började användas i slutet av 1800-talet och blev officiellt landsnamn 1919 när landet blev självständigt. Tidigare hade det inte funnits ett gemensamt namn eftersom landet varit uppdelat i olika delar och i omgångar varit kontrollerat av olika andra länder. Dagens gränser drogs upp genom en uppgörelse mellan Ryssland och Storbritannien. Landet styrdes som en monarki fram till 1973 då kungen avsattes genom en statskupp och landet fick en

statsmodell av sovjetiskt snitt. Efter den sovjetiska invasionen 1979 styrdes landet som en folkrepublik av sovjetmodell. Under hela 80-talet stred sovjetiska styrkor mot afghanska mujahedin som var en sammanslagning av islamiska styrkor som bland annat stöttades av USA, Saudiarabien och Pakistan.

Efter Sovjetunionens tillbakadragande 1989 övergick mujahedingrupperna till att strida inbördes. Kaoset gjorde det möjligt för talibanerna att erövra större delen av landet och ersätta författningen med en strikt islamisk lag som de genomförde genom sitt terrorstyre.

- Afghanistan är ett land som levit i ett mer eller mindre kaotiskt krigstillstånd i över 20 år. Hur tror ni det påverkar invånarna? Vad har eleverna för bild av Afghanistan? Gav skildringen i filmen av 70-talets Kabul några andra föreställningar?

Bok till film

Filmen *Flyga drake* bygger på en roman av Khaled Hosseini. En bok som varit en stor försäljningsframgång. Khaled Hosseini delar det gemensamt med sin huvudfigur Amir att de är i stort sett lika gamla. Att de båda kom till USA 1980 och att de är författare.

Filmmanuset som bygger på boken har, som det måste bli, förenklat och renodlat historien i boken. Samtidigt kan man hävda att filmmanuset har hittat en mer koncentrerad och rakare berättelse.

Några av skillnaderna mellan film och bok är att i boken sker händelserna i Kabul på 70-talet under en längre tid men det som framför allt har förenklats är slutet. I boken upptas en ganska stor del av Amir och Sorayas graviditetsproblem. De kan inte få barn. Dessutom tar det längre tid innan Amir och Sohrab kan återvända till USA på grund av immigrationsproblem. Två aspekter som inte känns särskilt angelägna i slutändan.

Hassan & Amir, en Hazar och en Pashtun

I filmens inledning ser vi hur Hassan och Amir leker till synes bekymmerslöst på Kabuls gator. Men deras komplicerade relation lyfts fram direkt när Hassan erkänner att han skulle äta jord om Amir bad honom men lägger till hoppfullt att något sådant skulle väl Amir aldrig be honom om. Det kan tolkas som ett barnsligt bevis på kompislojalitet men antyder även något annat, att de inte är helt jämlika. Amir är rik. Hassan är fattig. Amir får gå i skola. Hassan måste arbeta. Amir tillhör folkslaget pash-tuner och Hassan är hazar.

Pashtuner är den största folkgruppen i Afghanistan. De utgör drygt 50 % av befolkningen, hazarerna omkring 10 procent. Pashtunerna är vanligtvis Sunnimuslimer och hazarerna Shiamuslimer. Det finns alltså många bakomliggande motsättningar i relationen mellan Hassan och Amir och kanske gör det deras vänskap bräcklig.

- Hur upplever man Hassan och Amirs vänskap? Hur annorlunda hade den sett ut om de båda hade fått gå i skola?
- När det gäller det hemska som Hassan tvingas genomgå och som Amir bevittnar. Tror ni att Hassan förstår att Amir har sett händelsen? Kunde Amir ha gjort något? När Amir som vuxen möter Rahim Khan säger den äldre mannen att Amir alltid var för hård mot sig själv som barn.

Khan säger att Amir gjorde fel som inte hjälpte Hassan men påpekar att han också bara var ett barn. Hur upplever ni Amirs agerande efter våldtäkten? Är det enbart skam som gör att han inte kan hantera relationen med Hassan och varför säger Hassan aldrig emot honom? Är det än en gång obalansen i deras relation som spökar eller är det, som Khan säger, bara ett symptom på att man som barn inte riktigt kan greppa situationen?

Afghanistan har länge plågats av stridigheter mellan olika etniska grupperingar och stammar. Det känns med andra ord inte som någon tillfällighet att historien använder sig av den nedärvda konflikten. Frågan är vad man vill med det? I slutet när Amir tar ställning för sin brorson Shorab, med såväl hazar som pashtunblod i sig, kan man se det som författarens sätt att visa hur Afghanistan måste utvecklas och se bortom dessa stereotypa grupperingar. Samtidigt går det att fundera kring om Amir hade agerat likadant om han inte varit knuten till Shorab via släktband.

- Tror eleverna att Amir hade åkt till Kabul och hämtat Shorab om han inte fått reda på att de var släkt och att Hassan var hans bror? Den tanken känns än mer angelägen om man läser boken filmen bygger på eftersom det där är så tydligt att Amir och Soraya själva inte kan få barn. Hur påverkar det Amirs beslut? Blir hans agerande mindre heroiskt då, mer själviskt?

Rädda ett liv ...

Inom judendomen finns det ett talesätt som ungefär säger att räddar man ett liv så är det som att rädda världen. När Amir åker tillbaka till Afghanistan gör han det för att hämta hem, och rädda, sin brorson. Han kommer till ett land där alla, mer eller mindre, skulle behöva räddas. Samtidigt går det ju inte att hjälpa alla. I Afghanistan möter Amir även en man som tvingas göra det motsatta. Det är när Amir kommer till barnhemmet där Sohrab ska finnas. När barnhemsföreståndaren erkänner att han låtit några talibaner hämta Sohrab och andra barn exploderar Amir. Han fördömer instinktivt handlandet. Barnhemsföreståndaren slår tillbaka med att han har offrat sitt eget liv för att rädda så många barn han kan och om det innebär att offra ett liv för att rädda flera så måste han göra det.

- Hur upplever ni barnhemsföreståndarens situation? Skulle han kunna agera annorlunda? Hur tolkar ni Amirs agerande?

• När Amir och hans pappa flyr från Afghanistan färdas de i en lastbil som plötsligt stannas av en rysk soldat som begär att få ha sex med en av kvinnorna på lastbilen för att låta bilen fortsätta. Baba säger emot honom och frågar om han inte har någon skam i kroppen. Soldaten säger att skam inte finns i krig. Baba säger att han har fel, att det även i krig finns utrymme för anständighet.

- Vad finns det för situationer hos oss idag i det svenska samhället där vi kan ställas inför ett val mellan personlig säkerhet och andras bästa?

Stereotyper eller inte

Amir tycks inte vara född i en religiös familj. Vi ser hur han vid ett tillfälle avbryter morgonbönen för Hassan och Ali. Dessutom hör vi hur Baba föraktar mullorna i skolan och anser att de är utbildade och fördömande. På samma sätt fördömer han kommunisterna. Han säger att mullorna vill rädda våra själar och att kommunisterna säger att vi inte har någon. Baba verkar ha hittat sin egen moraliska plattform att stå på. Men Amir kommer trots allt från en muslimsk bakgrund och i slutet när han är ute och letar efter Sohrab hamnar han faktiskt i en moské. Han går inte därifrån utan sätter sig ner för att be. Med tanke på att de precis återvänt från ett land som gjort fundamentala och förtryckande regler utifrån sitt sätt att se på den islamska religionen är Amirs stilla bön en ganska kraftfull motbild. När Amir efteråt återvänder till lägenheten så har Sohrab också återvänt. Bönerna tycks ha blivit hörda.

- Genom film och media får vi ofta hotfulla och skrämmande bilder av islam och muslimer. Hur upplever eleverna de bilder de får av islam och muslimer? Hur upplevde de Amirs bön på slutet?

Flyga Drake har nästan bara manliga karaktärer. Det är i stort sett endast Soraya som går att beskriva som en ordentligt utmejslad kvinnlig rollfigur.

- Vad kan ligga bakom det valet? Hur brukar kvinnor skildras i historier som skildrar islam utifrån? Och hur upplever ni Rahim Khan och Baba, är de typiska filmporträtt av muslimska män?

Drakflygning

Titeln på bok och film kommer ifrån seden att flyga drake som fortfarande är en populär aktivitet i Kabul. Den var under flera år förbjuden av talibanregimen men har nu återuppstått som till exempel går att läsa om i denna artikel i New York Times: http://www.nytimes.com/2007/12/15/world/asia/15kites.html?_r=1&oref=slogin

Mer om Afghanistan

Vill ni veta mer om Afghanistan kan vi rekommendera Svenska Afghanistankommitténs hemsida. De arbetar bland annat med vänskolor i Afghanistan och har en informativ PowerPoint om landet som går att ladda ner via www.sak.se

Produktionsuppgifter

USA 2007

Producent: William Horberg, Walter F. Parkes, E. Bennett Walsh, Rebecca Yeldham

Regi: Marc Forster

Manus: David Benioff

Foto: Roberto Schaefer

Klippning: Matt Chesse

I rollerna

Khalid Abdalla - Amir

Atossa Leoni - Soraya

Shaun Toub - Rahim Kahn

Zekeria Ebrahimi - unge Amir

Ahmad Khan Mahmidzada - unge Hassan

Homayoun Ershadi - Baba

Nabi Tanha - Ali

Tekniska uppgifter

Längd: 127 min

Format: Cinemascope

Ljudsystem: DTS/ Dolby ST/ SRD

Censur: från 11 år

Svensk premiär: 28 mars 2008

Distribution

Sandrew Metronome, Box 5612, 114 86 Stockholm Tel 08-762 17 00, fax 08-23 08 50 www.sandrewmetronome.se

Redaktion

Andreas Hoffsten, Barn & ungdom, Svenska Filminstitutet maj 2008